

Soile Lautsi gegn Ítalíu

Dómur frá 3. nóvember 2009

Mál nr. 30814/06

9. gr. Hugsana-, samvisku- og trúfrelsi

2. gr. 1. viðauka. Réttur til menntunar

Réttur til að menntun samræmist trúarskoðunum. Trúarleg tákni.

1. Málsatvik

Kærandi, Soile Lautsi, er ítalskur ríkisborgari og býr í Abano Terme á Ítalíu. Árið 2001-2002 sóttu tvö börn hennar, sem voru þá 11 og 13 ára, grunnskóla á vegum ríkisins. Í öllum stofum þessa skóla hékk kristinn kross á vegg. Kærandi hélt því fram að þetta væri í ósamræmi við það trúleysi sem hún hafði alið börn sín upp við. Kærandi lét framangreinda afstöðu sína í ljós við skólayfirvöld og vísaði til dóms ítalsks áfrýjunardómstóls frá árinu 2000 þar sem komist var að þeirri niðurstöðu að það væri í ósamræmi við meginregluna um trúfrelsi, sem ítölsk stjórnskipan byggðist á, að sambærilegir krossar hengju uppi á kjörstöðum. Í maí 2002 ákvað yfirstjórn grunnskólans að taka ekki niður krossana. Ítalska menntamálaráðuneytið gaf í kjölfarið út yfirlýsingu til allra stjórnenda ríkisskóla sem var í samræmi við ákvörðun skólans.

Kærandi leitaði til stjórnsludómstóls héraðsins og hélt því fram að ákvörðun yfirstjórnar grunnskólans bryti í bága við meginreglu stjórnarskrárinnar um trúfrelsi og hlutleysi hins opinbera. Ítalska ríkið hélt því fram að upphenging krossanna byggðist á konunglegri tilskipun frá 1924 og 1928. Stjórnsludómstóllinn veitti kæranda heimild 14. janúar 2004 til að skjóta málinu til stjórnskipunardómstóls Ítalíu svo fá mætti dóm um hvort krossar í skólastofum væru í samræmi við stjórnarskrá ríkisins. Fyrir stjórnskipunardómstólnum hélt ítalska ríkið því fram að hið umdeilda fyrirkomulag væri eðlilegt þar sem krossinn væri ekki aðeins trúarlegt tákni heldur einnig merki eða „fáni“ eina trúfélagsins sem væri nefnt í ítölsku stjórnarskránni, kaþólsku kirkjunnar. Stjórnskipunardómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu 15. desember 2004 að hann ætti ekki lögsögu málinu þar sem umdeilt ákvæði byggðist frekar á reglugerð en lögum. Stjórnsludómstóll hafnaði síðan kröfu kæranda. Dómstóllinn vísaði til þess að krossinn væri tákni ítalskrar sögu og menningar. Af því leiddi að krossinn væri tákni ítalskrar sjálfsmyndar og þar með merki jafnræðis, frelsis og umburðarlyndis og jafnframt aðskilnaðar ríkisins frá trúarhreyfingum. Í febrúar 2006 komst áfrýjunardómstóll að sömu niðurstöðu með vísan til þess að krossinn væri orðinn tákni trúlausra gilda ítölsku stjórnarskrárinnar og endurspegladi borgaraleg gildi.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram fyrir sína hönd og barna sinna að það fyrirkomulag að hafa kross á vegg í skólastofu barna hennar bryti gegn rétti hennar til þess að tryggja að börnin fengju menntun og kennslu í samræmi við trúarlega og heimspekilega sannfæringu hennar samkvæmt 2. gr. 1. viðauka sáttmálans. Fyrirkomulagið bryti einnig gegn frelsi hennar til trúar og sannfæringar sem verndað væri af 9. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi að nemendur kæmust ekki hjá því að taka eftir krossunum þar sem þeir hengju í skólastofunum. Nemendur gætu auðveldlega túlkað þá sem trúarleg tákni og að krossinn væri merki þeirrar menntunar sem þeir stunduðu. Þetta fyrirkomulag gæti verið hvetjandi fyrir trúaða nemendur en einnig truflandi fyrir nemendur sem væru annarrar trúar eða væru trúlausir. Dómstóllinn tók fram að neikvætt trúfrelsi tæki ekki einungis til þess að einstaklingar þyrftu ekki að sækja trúarlegar samkomur eða að menntun þeirra þyrfti ekki að vera trúarleg. Í neikvæðu trúfrelsi fælist einnig frelsi frá hegðun og merkjum sem táknðu trú, skoðanir eða trúleysi. Þetta frelsi kæmi sérstaklega til

skoðunar þegar það væri ríkið sem tjáði skoðun eða trú. Einstaklingur væri þannig settur í aðstöðu þar sem hann gæti ekki með einföldum hætti vikist undan viðkomandi tjáningu.

Dómstóllinn tók fram að stjórnvöldum bæri að forðast að þvinga skoðunum upp á einstaklinga og þá sér í lagi í aðstæðum þar sem þeir væru háðir ríkisvaldinu. Þetta ætti sérstaklega við um grunnskólanemendur en þeim væri skylt að sækja grunnskóla óháð trú og þá sér í lagi í ljósi þess að markmið grunnskólamenntunar væri að temja nemendum gagnrýna hugsun.

Í dóminum kom fram að dómstóllinn gæti ekki skilið hvernig tákni sem væri tengt kaþólskri trú gæti þjónað þeirri víðsýni sem væri nauðsynleg menntun þeirri sem væri grundvöllur hins lýðræðislega samfélags sem fjallað væri um í sáttmálanum. Dómstóllinn benti á að þessi víðsýni væri einnig viðurkennd af ítalska stjórnskipunardómstólnum. Dómstóllinn komst af þessum sökum að þeirri niðurstöðu að það bryti gegn rétti foreldra til að mennta börn sín í samræmi við sannfæringu sína og rétt barna til að trúa eða trúa ekki að yfirvöld hömpuðu tákni tiltekinnar trúar eða skoðunar í kennslustofum. Dómstóllinn komst því samhljóða að þeirri niðurstöðu að 2. gr. 1. viðauka sáttmálans og 9. gr. sáttmálans hefðu verið brotnar.